

Håkan Juholt: Installationstal på Socialdemokraternas extrakongress 2011

Talare
Håkan Juholt
Partiledare

Datum
26 mars 2011

Plats
Stockholm

Partivänner, Några stenkast härifrån, på Katarina Bangata, ligger Orienteatern. Konstnärliga ledare är Stina Oscarsson. Jag läste nyligen en artikel av henne. Med en blandning av vrede och sorg beskrev hon hur Sverige förvandlats från ett land där kulturpolitiken varit en viktig del av vår samhällsmodell till något som handlar om pengar, marknad och marginalisering. ”Vi håller på att förhandlas till de framtidens människor som vet priset på allt men inte värdet av något”, skrev Stina med en sådan kraft att det tog tid för mig att ta in ordens styrka. Bibliotek säljs ut. Museibesöken – som ökade med tre miljoner när den fria entrén infördes – har rasat. Kommuner och landsting tvingas dra ner på kulturupplevelser för barn och unga. I artikeln berättar Stina att hon i enlighet med den nya kulturpolitikens villkor kontaktat de ansvariga i Stockholms stadshus. Hon ville få svar på frågan om hon måste tacka ja till den arrangör som vill betala bra för att hyra Orienteatern för en strippdanstävling. Partivänner, här – i synen på rätten till ett rikt kulturliv, i försvaret av konstens uppgift att odla våra drömmar, att ges möjlighet att kunna se livet med någon annans ögon – framträder skillnaden i människosyn som tydligast. Kulturen tar oss i handen och leder oss inåt så att vi bättre förstår vilka vi är. Men handen leder oss också utåt så att vi känner igen oss i andra. Vi behöver de demokratiska rum som kulturen utgör; Teatrar, bibliotek, samlingslokaler, andaktslokaler och välfärdsstatens institutioner är mötesplatser där vi medborgare träffar varandra och möts som jämlikar. Låt därför beskedet från denna kongress vara, att svensk socialdemokrati står upp för en kulturpolitik som utrustar människor med vingar, som uppmuntrar till eget skapande genom hela livet, som öppnar museer och kulturens arenor, som respekterar den kunskap, det engagemang, det djup och den bredd som landets kulturarbetare står för. Ytterst handlar det om synen på människan och människovärdet: – människan som medborgare i ett samhälle eller människan som kund på en marknad. Om detta – ett Sverige där vi genom social demokrati stärker allas frihet genom ökad jämlikhet – vill jag tala i dag; på denna min andra dag som ordförande för Sveriges

Socialdemokratiska Arbetareparti. För drygt fyrtio år sedan, i oktober 1969, var strålkastarnas ljus riktade mot scenen i Folkets Hus, här i Stockholm. Efter några inledande ord och två rastlösa fötters rörelse bakom talarstolen, blickade en man med lite bångstyrig lugg ut över församlingen. Och så sa han så här: ”Den senaste tiden har jag ofta ställts inför frågan: På vilka punkter kommer den svenska socialdemokratins politik att radikalt förändras med en ny partiordförande? Jag har anledning att besvara frågan genom att framhålla att den är fel ställd. Socialdemokratin är en folkrörelse som aldrig har och aldrig kommer att låta sig dirigeras av enskilda personer. Till den som frågar hur vår politik kommer att förändras säger vi: Studera diskussionerna och besluten på denna kongress. Res ut till distriktskonferenser, arbetarekommuner och fackföreningar och hör på debatten. Gå till rådslagsgrupperna och lyssna till människorna. Där finns svaren.” Vad Olof Palme beskrev som nyvald partiordförande, är ett parti med folkrörelsens identitet. Vårt parti var inte då och är inte i dag ett börsnoterat företag. Partiets ordförande är ingen verkställande direktör, kongressen ingen bolagsstämma och partiets medlemmar inga aktieägare. Vi är ingen reklambyrå. I vårt parti överlämnar vi inte makten och ansvaret till någon enskild och säger; varsågod, gör vad du vill! Socialdemokratins politik formar vi tillsammans i nära dialog också med dem som inte är medlemmar i vårt parti. Det görs på caféer och i formella möten, på nätet och i studiecirkel. Det görs när människor möter en sosse på jobbet och på gårdsmötet eller när vi knackar på någons dörr för att lyssna in vad han eller hon som bor just där, vill och tycker. Vår kraft utgörs av att vi förmår att företräda många människor. Tillsammans bygger vi landet. Vi rullar undan stenar på vilka det står ojämlikhet, rasism och diskriminering och röjer väg för ett annat samhälle. Vårt parti är vad vi heter. Vi är sociala demokrater, socialdemokrater, varenda en av oss. Det finns de som ägnar långa arbetsdagar åt att förminska oss genom att placera in oss i trånga fack och klistra på oss etiketter. Mitt personliga svar är att det enda fack jag ingår i är Svenska journalistförbundet. Och det är inte bara i a-kassan som taket ska vara högt – utan även i vårt eget parti. Partivänner, Vår uppgift är att vara ett samhällskritiskt parti, alltid i opposition mot ofrihet och ojämlikhet. Ibland har vi varit bättre på det, ibland sämre. Nu har vi förlorat två val i rad – ett efter tolv år i regeringsställning och ett efter fyra år i opposition. Svenska folket gav inte oss sitt förtroende. Vi var inte övertygande nog. Men har vi blivit uppmanade att ompröva socialdemokratins kungstanke, att vägen till alla människors frihet och frigörelse går genom att bygga ett samhälle i utveckling och jämlikhet – som genomsyras av solidaritet människor emellan? Jag tror inte det. 2006 röstades vi

bort för att vi brast i vår förmåga att förverkliga jämlikhet och solidaritet efter ett långt och på många sätt framgångsrikt regeringsinnehav. 2010 lämnade ännu fler oss för att vi inte kunde erbjuda en trovärdig samhällsanalys och en politik med socialdemokratiska förtecken. Det var alltså inte vår idé som förlorade. Jag tror istället att svenska folkets besked till oss socialdemokrater var följande: "Bevisa att ni förstår att läsa samtidens nya villkor och se att Sverige ser annorlunda ut idag än när socialdemokraterna byggde Folkhemmet!" "Vi vill veta vad ni socialdemokrater vill – inte bara vad ni tycker om de andra partierna!" "Visa att ni vill nå makten för att åstadkomma förändring – inte för att störta regeringen!" "Berätta om er vision för Sverige och presentera era konkreta förslag!" "Många människor ställer sig också frågan om vi fortfarande kan – om vi fortfarande vill, om vi har lust och kraft. Därför är vårt besked; vi förstår att ni är många som tvivlar på oss, som tvivlar på vad vi vill med Sverige. Vi lovar att skärpa oss så att vi återigen förtjänar ert förtroende. Så ser hemläxan ut. Så måste också dagordningen se ut från och med nu. Steg för steg, möte för möte, förslag för förslag – så vi skall ta oss an den uppgift som väljarna gett oss. Liksom många andra människor i vårt land känner vi socialdemokrater en klivenhet inför tillståndet i dagens Sverige: Å ena sidan gläds även vi över att ekonomin är stark och att arbetslösheten sjunker, om än långsamt. Vi socialdemokrater känner alltid stolthet när det går bra för Sverige. Å andra sidan växer vreden över att långtidsarbetslösheten biter sig fast, över att så många ungdomar tvingas gå arbetslösa, att så medmänniskor med utländskt klingande namn får vända i dörren; över att så många får sämre betalt, har sämre arbetsvillkor, sämre tillgång till vård, frihet och trygghet bara för att de är just – kvinnor. Att inte använda de bättre tiderna till att försöka bryta ner denna ojämlikhet och ofrihet är utmanande mot allt vad social demokrati innebär. Nog för att många av oss har fått det bättre rent materiellt, har en platt-TV på väggen, IPAD och IPHONE i handen, kan resa och upptäckavärlden – men samtidigt känner allt fler, en gnagande oro för vad som händer om vi blir sjuka eller arbetslösa. Klarar vi ekonomin? Tvingas vi sälja huset? Måste vi flytta? Får barnen gå kvar i samma skola med samma kompisar som förut? Nog för vi gläds över och beundrar alla fantastiska tekniska landvinningar, att sjukdomar som tidigare var dödliga kan botas, att vi kan producera mera allt snabbare och allt billigare – men visst är det märkligt att vi på en och samma gång kan byta ett hjärta i människokroppen, men inte förhindra att hjärtlöshet och girighet breder ut sig. Och visst känner vi stolthet över att Sverige så ofta placerar sig så väl när innovationsförmåga och konkurrenskraft rankas – men samtidigt är det ett skamligt faktum att allt fler barn i vårt land växer upp under fattiga

förhållanden. Kanske inte får lagad mat på kvällen efter skolan. Kanske saknar lugn hemma att läsa läxor. Kanske inte har råd att följa med på skolresan. Kanske inte längre kan spela hockey med kompisarna. Och självfallet gläds vi åt att vårt moderna välfärdssamhälle kanske är det bästa och mest humana samhälle som någonsin skapats, men samtidigt säger det mycket om vart Sverige nu är på väg, när vinster från fördyrad medicin på apotek hamnar i utländska skatteparadis. När skolkoncerner och vårdbolag delar ut skattebetalarnas pengar till sina ägare, istället för att använda dem till en lärarlön, en vårdanställd som kan hålla en gammal och sjuk i handen som är rädd och har ont, eller till ett besök i simhallen. Detta är inte vad vi socialdemokrater vill, för att låna några bevingade ord av August Palm. Vi sociala demokrater vill nämligen något annat. Social demokrati bär ett löfte om att alla – inte bara några, inte ens bara de flesta, inte bara nästan alla, utan alla – ska få del av det goda som växer fram; ska kunna känna att vingarna bär. Eller som Johanna Petterson, doktorand i statsvetenskap från Uppsala formulerar det i senaste numret av SSU:s tidning Tvärdrag: ”-Frihet börjar i solidariteten.” Eller som Tage Erlander med samma innebörd skrev i boken Välfärdens samhälle från 1962, det år då jag föddes. ”Det finns ingen motsättning mellan strävan till trygghet och viljan till frihet. I själva verket utgör känslan av trygghet ett frihetsvärde av enorm betydelse för den enskilda människan.” Social demokrati är någonting så enkelt och självklart, som att kunna lämna sina barn på förskolan eller i skolan och känna sig trygg med att de har det så bra att man inte behöver stressa från jobbet – med den där klumpen i magen – för att hinna hämta före utsatt tid. Social demokrati är när någon kommer och sitter med dig en stund när du äter, eller går en promenad med dig, när du på ålderns höst borensam och inte längre kan ta dig ut på egen hand. Social demokrati är att slippa oro sig över att du har valt fel skola till dina barn. Det är att veta att alla skolor håller högsta kvalitet, att lärarna är de bästa möjliga och att ditt barn inte sorteras eller hålls tillbaka i sin utveckling. Social demokrati är att veta att vi ordnat vårt samhälle så att vi lever på ett hållbart sätt, att vi gör allt för att skapa förutsättningar för våra barn och barnbarn att leva bättre, friskare och rikare liv – på en planet som vi inte förbrukat och förstört. Social demokrati är allas rätt till arbete och egen försörjning. Full sysselsättning är uppgiften och det politiska mål vi socialdemokraterna aldrig får sväva på eller svika. Social demokrati är att veta att den dag du går i pension väntar goda år i livet där du kan vara trygg med en god inkomst, ett bra boende och omsorg den dag du behöver den, och stöd när en nära anhörig drabbas av sjukdom. Social demokrati är när tunnelbanan, bussen och tåget kommer och går i tid, så att vi kan förflytta oss smidigt, mellan stad och land, förort och

innerstad, skola och hem. Social demokrati – vårt partis konstituerande uppdrag – är att bygga ett samhälle för människors frihet, där vi alla kan växa och förmårastadkomma så mycket mer än vi trodde från början. Social demokrati är när friheten växer, därför att vi är jämlika och trygga med varandra. Idag och i morgon! Partivänner, Aldrig någonsin tidigare i mänsklighetens historia har utvecklingen gått fortare än nu. Ledtiden mellan gammalt och nytt blir kortare och kortare. De tekniska landvinningarna är enorma. Vi måste bättre utrusta vår rörelse med känsliga antenner som känner av framtiden. Varje dag ska vi vara nyfikna morgondagen. Vi ska vara ivrig att komma framåt. Vi ska lyssna in och lära. Och så ska vi ska ställa ut mål och delmål och berätta hur vi vill att resan framåt ska se ut. Ingen ska behöva tvivla på vår färdriktning. Vi ska göra det genom ett effektivt dagligt arbete i parlamentariska organ och forum där politik formas. Alla dessa demokratiska mötesplatser där någon ropar votering och sedan går vi till beslut. Men uppgiften för vårt parti är större än så. Partiet ska samtidigt vara ett verktyg, ett redskap, för människor som vill förändra samhället. Vi får inte krympa till att bli en intresseorganisation för kommunalt förtroendevalda. Socialdemokratin var med och byggde Sverige genom visioner, praktisk politik och vitalt folkrörelsearbete. Det är när vi kan hålla ihop och förena dessa tre uppgifter som vi kan väcka människors nyfikenhet och förtroende. Det är då stödet för vår idé kan växa. Det är då människor vågar tro och lita på oss. Låt oss inte tveka om detta. Vi har gjort det förr och om vi beslutar oss för det – kan vi göra det igen! Partivänner, Barn väljer inte sina föräldrar. Inte en enda liten tjej eller kille kan hållas ansvarig för sin situation. Barndomen får aldrig en andra chans och kommer inte tillbaka. Bara ett land som på bästa sätt tar hand sin uppväxande generation, tar hand om sin framtid. Jag vill inte att Sverige ska vara ett land där vart tionde barn lever under fattigdomsstrecket. Jag vill inte att Sverige ska vara ett land där våra unga inte klarar skolan, och där dörrarna till högre studier är stängda. Jag vill inte att Sverige ska vara ett land där ungdomar tvingas gå arbetslösa; utan inkomst, egen bostad, utan möjlighet till självförverkligande. Jag känner – och jag tror det är en känsla som väldigt många delar – att någonting håller på att gå sönder i vårt samhälle och att det med obeveklig kraft drabbar just våra barn och ungdomar. Har du förmånen att växa upp i något av de bostadsområden som nu blir allt rikare – på det som ibland kallas för solsidan – ja, då kan du se framtiden an med tillförsikt. Då kan du gå i en bra skola, med motiverade lärare och skolkamrater. Då kan du se fram emot högskoleutbildning och ett stimulerande arbete. Då kanske dina föräldrar har haft råd att lägga undan pengar till dig, så du kan köpa både bil och bostadsrätt när du flyttar hemifrån. På många sätt blir

det ett gott liv. Men inte så bra som det hade kunnat vara om du levde i ett land som höll samman bättre. Växer du upp på skuggsidan blir det nämligen helt annorlunda. Det är i de bostadsområden där fattigdomen ökar, där arbetslösheten biter sig fast år efter år, där hyreshusen förfaller. Där förlorar allt fler ungdomar sin framtidstro och alltför många av dem dras till kriminella gäng eller religiös extremism. De skolor som finns i dessa områden är ofta bra, med lärare som arbetar hårt för att eleverna ska klara sig. Men inte sällan är utmaningarna mycket, mycket större än resurserna. Skulle dessa ungdomar få jobb, så kan många av dem förvänta sig sämre anställningstrygghet, korta vikariat, tidsbegränsade anställningar, inte sällan med svart betalning. Eller så uppmanas man klämkäckt att starta eget företag – kanske diska på någon krog, men inte som anställd utan som egen företagare med Fskattesedel. Så kringgås både arbetsrätt och kollektivavtal. Därför finns det inget viktigare för oss än att säga: Barnfattigdomen är oacceptabel och ovärdig vårt modernt samhälle. Politiken ska kraftsamla för ett omfattande program mot barnfattigdomen, som sträcker sig hela vägen från barnbidrag till fler människor i arbete. Barnfattigdomen ska bekämpas varje dag och med alla till buds stående medel! Segregationen ska bekämpas. Vi ska ägna större energi och kreativitet åt att bryta ner den ojämlikhet som finns i vårt land; mellan stadsdelar, mellan bostadsområden, mellan människor. Ungdomsarbetslösheten ska köras på porten. Vi ska ta ansvar för att ingen ung människa ska behöva gå arbetslös, utan utbildning, praktik eller jobb. Sveriges barn och ungdomar förtjänar bättre än vad de erbjuds i dag. Vi ser er. Vi hör er. Vi förstår hur ni har det. Vi vill något annat. Vi ska utforma en politik som ni kan lita på. Och som tar er på allvar. Det är socialdemokratiens löfte! Varje dag, året runt, i hela Sverige sker möten mellan människor. Lite fyrkantigt kallar vi dessa möten för den offentliga sektorn: Små och stora människor som möts på dagis. Elever och lärare som möts i klassrum på skolor. Patienter som möter sjuksköterskor på vårdcentraler. Sjuka som opereras av kirurger på hypermoderna sjukhus. Gamla som får sängen bäddad av personal från omsorgen på äldreboendet. Dessa oräkneliga möten mellan människor bygger på en idé – att ta hand om varandra i livets olika skeden. Det är dags för oss socialdemokrater att på allvar ta oss an en ny arbetsuppgift, en uppgift som bara vi brinner för. Men då måste vi först förstå vilka vi är. Ibland inbillar vi oss att det socialdemokratiska partiet är en arbetsgivarallians bestående av kommunalråd och statsråd som styröver stora offentliga förvaltningar. Ibland tror vi att partiet är en facklig organisation för de anställda i offentlig sektor. Ingetdera är riktigt. Vi är medborgarnas företrädare. Därför är det med deras ögon som vi måste skärskåda villkoren för dem som arbetar i

offentlig sektor. I rollen som förälder, som anhörig, som sjuk – i rollen som medborgare – måste vi ställa oss frågan: Vilka arbetsvillkor vill att dem som tar hand om oss och våra kära egentligen skall ha? Vilken uppskattning får egentligen dem som utför välfärden i praktiken? Jag är övertygad om att svaren på dessa frågor avgör framtiden för den svenska välfärdsmodellen. Den offentliga sektorn ska leverera den bästa omsorgen om det bästa vi har. Den ska leverera en sjukvård i världsklass. Den ska leverera trygghet på ålderns höst för dem som har byggt landet. Att arbeta inom skolan, vården och omsorgen – måste bli ett statusjobb. Vi kommer inte i framtiden att kunna förlita oss på någon slags kollektiv Florence Nightingale-inställning hos dem som arbetar i offentlig sektor. Därför måste kraven ställas: Alla skall kunna styra sina arbetstider. Alla skall kunna vara med och planera det arbete som ska utföras. Alla skall ha goda möjligheter till vidareutbildning i yrket. Alla skall ha möjlighet att göra karriär: från barnskötare och förskollärare, via till chef för en förskola och eller varför inte till att bli kommunens omsorgschef? Den gemensamma sektorn måste vara beredd att erbjuda bättre arbetsvillkor, högre löner och större utvecklingsmöjligheter för att kunna attrahera personal. Offentlig sektor ska inte subventioneras av kvinnors lägre löner. Med all respekt för den viktiga frågan om jämställdheten i bolagsstyrelserna – det är dags för socialdemokratin att börja bry sig om jämställdheten i vårdsalarna! Vi socialdemokrater har alltså ett särskilt ansvar i att leda arbetet med att förbättra kvaliteten och öka effektiviteten i den offentliga sektorn. Vi brinner för det – våra politiska motståndare drivs av att sälja ut verksamheten. I sammanhanget måste det slås fast att vi socialdemokrater inte motsätter oss olika driftsformer i välfärden. En distriktssköterska anställd av ett vårdbolag är lika engagerad som en lärare i den kommunala skolan. De båda har människors bästa för ögonen. Det är inte där skon klämmer med privatiseringen av vården, skolan och omsorgen. Men låt oss se på utvecklingen i skolan under senare år. Det var rätt av Ingvar Carlsson att bryta upp stela strukturer som tidigare bara gjorde det möjligt för rika föräldrar att välja och köpa skola åt sina barn. Det var rätt av Göran Persson att föra skolan närmare medborgarna genom kommunaliseringen och det var rätt att introducera alternativa skolor – för att frigöra pedagogisk kraft. Men blev det verkligen som det var tänkt? I dag får tolvåriga barn flashiga broschyrer från både kommunala och privata skolor inför valet till sexan eller sjuan. I storstäderna är utbudet stort. Men på valfrihetens altare offras de basala kunskaperna när erbjudandena snarare lyfter fram dans och idrott istället för läsa, räkna, skriva. Elever har blivit kunder på en marknad. Skolverket varnar för att segregationen växer. Den sammanhållna

skolan håller på att brytas upp. Det här är en utveckling som måste vändas. Men låt oss inte göra nya misstag: Vägen framåt är inte bakåt – att avskaffa rätten att välja skola är inte svaret på problemen. Det är avarterna vi vill åt – inte det äkta engagemanget hos de elever, föräldrar och lärare som vill ha en viss inriktning på undervisningen. Men om expansionen av privata skolor leder till segregation – ja, då måste vi agera för att motverka detta. Visar det sig att den kommunala skolan dräneras på resurser på grund av konstruktionen av skolpengen – ja, då måste vi ändra systemen. Om dagens ordning leder till sämre kunskaper och den sammanhållna skolan hotas – ja, då måste vi agera. För det är vårt ansvar, vårt uppdrag, som socialdemokrater. Att hålla ihop landet. Och vi måste verkligen fråga oss om det var dagens form av privata bolagsväldet inom vård, skola och omsorg som avsågs ens av de godmodigaste förespråkare av de omfattande utförsäljningar vi sett de senaste åren. Det har ju blivit allt tydligare att det är fult och fel att vi medborgare tillsammans äger och driver. Dagens, skolor, sjukhus, äldreboende, Apotek, SBAB, Vattenfall, Vin & Sprit; sådant ska i högerns nya sköna värld säljas ut till den som betalar bäst. Inte för att det är ekonomiskt försvarbart, utan för att somliga ser det som ideologiskt rätt. Vi ska inte längre äga, bara ägas.

Partivänner, Jag är anhängare av ett starkt, gemensamt pensionssystem. Livet ska vara gott, även den dag då vi lämnar det aktiva arbetslivet. Färska rapporter från bland annat EU och LO visar att pensionsnivåerna i framtiden kommer att vara så låga att de för vissa grupper inte ens kommer att ge hälften av en inkomstförlust i statlig pension. Nog för att pensionssystemet är omvitnat samhällsekonomiskt robust. Men det tycks för många grupper, inte minst för löntagare och tjänstemän, som inte orkar jobba till 65 år, vara privatekonomiskt alltförsvagt. Nu talas det om att höja pensionsåldern. För oss socialdemokrater är det viktigare att se till att fler kan jobba till de blivit 65 år, än att fler ska jobba till 69 år. När arbetsmiljöarbete prioriteras ned och kontrollen av arbetsmiljön prioriteras bort, när stressen och osäkerheten ökar – då slits människor ut i förtid. Därför måste politiken inriktas på ett arbetsliv som inte förbrukar människor långt före pensionsåldern. Men jag anser att det är dags för vårt parti att göra en ordentlig utvärdering av pensionssystemet. Jag bjuder därför, här och nu, in löntagarnas tre fackliga centralorganisationer – LO, TCO och SACO – för att tillsammans med dem göra en sådan. Gediget gjord och noggrant genomförd bör den kunna vara färdig inom något år. Ett samarbete till gagn för vårt lands arbetare, tjänstemän och akademiker. På basis av vad vi gemensamt kommer fram till, vill vi socialdemokrater diskutera med regeringen så att vi tillsammans

kan göra justeringar av pensionssystemet. För stabiliteten, förutsägbarheten och tryggheten är det angeläget att det finns ett samarbete över blockgränsen om våra pensioner. Säger regeringen nej och stänger dörren för en sådan inbjudan, vore det att äventyra det förtroende som måste finnas mellan de fem partier som bär upp pensionsöverenskommelsen. Då ställs vi socialdemokrater inför valet att antingen vika ner oss eller göra pensionerna till en valfråga 2014. Jag har i det läget bara ett budskap till statsministern: Vi ses i valrörelsen! Partivänner, Det finns de som hävdar att sådant som jag nu talat om inte är möjligt, att det är orealistiskt, att vi inte har råd att bekämpa barnfattigdom och säkra pensioner att kunna leva på att det finns ett motsatsförhållande mellan en progressiv politik och starka offentliga finanser. Som nyvald riksdagsledamot öppnade jag en klagogjour på gågatan i Oskarshamn där alla, verkligen alla, kunde uttrycka sin upprördhet över effekten av den budgetsanering vi tvingades göra i mitten av 90-talet. Kön var lång; pensionärer, sjuka, arbetslösa, studenter. Jag kände dem alla. Men efter några år – när vi var igenom de svåra åren och Sverige stod på fast mark igen – då mötte jag samma människor på nytt. Fortfarande var några arga, men de allra flesta hade insett att vi var tvungna att ta itu med underskotten. Hade vi inte gjorde det hade hela vår svenska välfärdsmodell äventyrats. Därmed har jag lärt mig en sak: När det kommer till ekonomiskt ansvar och ordning har borgerligheten ingenting att lära svensk socialdemokrati! Mona Sahlin stod upp när Carl Bildt misslyckades. Göran Persson byggde den airbag som räddade Anders Borg när den internationella finanskrisen gjorde att världsekonomin kraschade. Starka offentliga finanser är grundläggande för att åstadkomma förändring i radikal riktning – det är alltid de utsatta grupperna som får betala mest när underskott skjuter i höjden. Men lika övertygad är jag om att de resurser som skapas ska användas för att komma alla medborgare till del. Det handlar om att ha råd med det som är viktigt! Glöm aldrig att socialdemokratin växte fram med en berättelse om ett samhälle som hade råd med människor. I dag förankras allt mer en vardaglig känsla och oro över att vi inte längre har råd med varandra, med det gemensamma. Vi lever i en tid då det hellre sänks en skatt och beviljas ett avdrag än ges ett handtag åt den som behöver hjälp. Det är en tid då det mera talas om konkurrens och drivkrafter än trygghet och gemenskap – trots att både vår egen erfarenhet och forskningen visar att just trygghet och gemenskap är den bästa drivkraften för ökad konkurrenskraft. Märker människor att välfärden inte håller måttet, att pensionen inte räcker till, att ersättningen vid sjukdom och arbetslöshet är för låg, att utvecklingen mot ett samhälle där tryggheten eroderar är ödesbunden – då sprider sig känslan av att vara övergiven och ensam, då växer insikten att det

gäller att snabbt se om sitt eget hus. Om jämlikhet inte är möjlig, då rustar sig medborgarna för ojämlikhet i sin vardag. I sin tur bäddar det för krav på skattesänkningar; då det inte finns något rimligt svar på den berättigade frågan – varför ska jag betala för samma sak två gånger? Men det finns en annan väg och ett annat val. Denna sociala demokrati som finns i de trygghetssystem som byggts upp och som formar ett innanförskapets samhälle, där alla ska kunna vara med. A-kassan och sjukförsäkring har aldrig handlat om bidrag – det är solidariska försäkringsutbetalningar, gemensamt finansierade och beslutade. Förhållningssättet är inkluderande. Ett innanförskap, en möjlighet och en rättighet att få plats under det gemensamma paraplyet. Jag vill att Sverige ska vara ett land där den som för tillfället står i värmande solsken ska se det som en fullkomlig självklarhet att hålla ett paraply över den syster eller bror som hamnat i hållande ösregn. Solidaritet är till gagn för alla – även för den som är framgångsrik. Att också grannen, som för tillfället halkat efter, får en chans att komma igen. Men allt oftare möter jag påståendet att, om den som redan har mycket tilldelas ännu mer, så blir tillväxten större än vad den annars skulle ha blivit, och det leder i sin tur till att alla får det bättre, för det blir mer att dela på. Tvivla inte på att bakom dessa kalla argument döljer sig privatekonomiska intressen. De som argumenterar för ojämlikhetens fördelar är de som för stunden tror sig gynnas av växande ekonomiska klyftor. Därför är det viktigt för oss socialdemokrater att vara tydliga: vår strävan efter jämlikhet, utgår från insikten om att solidaritet är en förutsättning för att vårt samhälle ska fungera. Väljer vi att låta marknaden, understödd av politik, sortera oss människor efter köpkraft, döma oss som begåvade eller för evigt obegåvade, produktiva eller improduktiva, lönsamma eller olönsamma, leder det inte endast en nedmontering av en historiskt framgångsrik välfärdsmodell. Det kommer att föra med sig att morgondagens generationer kommer att få sämre möjlighet till välfärd och verklig frihet än vad vi har kunnat tillgodogöra oss. Slarvar vi med den sociala investeringspolitiken, leder det obönhörligen till en sämre ekonomisk utveckling för alla. Jämlikhet och solidaritet är inte bara samhällsnyttigt. Jämlikhet och solidaritet är en förutsättning för långsiktigt hållbar tillväxt. Vi socialdemokrater kan aldrig förlika oss med tanken på att rovdrift av naturen, förstörda livsvillkor för kommande generationer, ökande barnfattigdom och sönderstressade otrygga löntagare ska vara förutsättningen för tillväxt och en växande ekonomi. Vi ser det precis tvärtom. Insatser mot barnfattigdom är tillväxtskapande. Satsningar på Komvux, högskolor och universitet är en förutsättning för tillväxt. Investeringar för en bra miljö, med rent vatten, frisk luft och nyttig mat, driver oss gemensamt framåt.

När sjuka och arbetslösa kan bo kvar i sina bostäder, bli friska, söka jobb och utbilda sig utan oro, skapar det bättre förutsättningar för ekonomins utveckling. Vi kan beskriva det som en värdeburen tillväxt; – en moralisk tillväxt. Ingenting är viktigare för ett lands utveckling och växtkraft än trygga och utbildade människor. Det är med oro som jag ser att vi inte bara har sjunkande resultat i vår skola utan att vi också tappar mark som forskningsnation. Sverige behöver omgående en storsatsning på lärande: För unga och gamla. För löntagare och arbetslösa. För låg- och högutbildade. Sverige ska konkurrera med höga förädlingsvärden, högt kunskapsinnehåll och innovationskraft – inte med låga löner och billiga produkter. Det handlar om att hålla fast vid och förstärka den socialdemokratiska idén om kunskapsbaserad tillväxtekonomi. Nu är det tid att investera i utbildning. att bygga morgondagens Sverige starkt., Nu är det dags att återupprätta visionen om det livslånga lärandet. Och vi ska med självförtroende bygga vidare på den svenska modellen, med dess trepartssamverkan mellan näringsliv, fackföreningar och politik. Där samhället tar ansvar för den långsiktighet som är så nödvändig. Till detta lägger vi sådant vi kan, bättre än de flesta – en traditionell politik för tillväxt. Det bär namn som industriella branschprogram och exportstöd, vägar och järnvägar, energiomställning och miljöteknik, riskkapital och småföretagarstöd, IT och bostadsbyggande, kollektivavtal, arbetsmarknadspolitik och mycket, mycket mer. Och vi måste se hela Sverige med dess pulserande storstadsområden, medelstora städer, bruksorterna och den mjuka landsbygden. Vi är förnuftiga nog att inte ställa det ena mot det andra. Vi tar de vidgade klyftorna mellan stad och land på allvar. Men vi ser också rikedomen i glesbygden och fattigdomen i storstaden. Därför behövs en ny regional utvecklingspolitik för de stora städerna, men också för medelstora städer och Sveriges landsbygder. Det behövs en ordentlig genomlysning av de avregleringar som inte fått önskad effekt och vi är beredda att omreglera och påreglera omedborgarnyttan kräver det. Det behövs en tuffare övervakning av elmarknaden. Elbolagens orimliga överpriser slår hårt mot enskilda människor och begränsar basindustrins möjlighet till utveckling. Det måste bli ett slut på denna ödestro att marknaden med automatik klarar uppgiften. Människors rätt till ett värdigt liv är faktiskt viktigare än privata aktörers vinstintresse. Medborgarnyttan och ansvaret för hela Sverige går före avregleringar och marknadstänkande. Där kan vi socialdemokrater göra skillnad. Partivänner, Jag har talat mycket om Sverige, om oss som lever här, om våra villkor och värderingar. Men ingenting av detta kan sägas utan insikt att allt hänger ihop med omvärlden, med andra ekonomier, andra människor, andra kulturer. Vi

har färdats från nationellt oberoende och neutralitet till ömsesidiga beroenden och gemensamt ansvar. Nationalstatens gränser har förlorat det mesta av sin betydelse. Och de stora globala ödesfrågorna väntar fortfarande på sin lösning. Det tickande klimathotet gör det nödvändigt att progressiva stater driver på för en överenskommelse i Kyotoprotokollets anda och för alla oss som lever på vår sköra planet är kärnvapenhotet fortfarande en realitet. Målet att halvera fattigdomen i världen till 2015 är möjligt att nå, men kräver nya gemensamma krafttag. 70 procent av världens fattiga är kvinnor. Det saknas mer än 100 miljoner kvinnor på jorden. Så många kvinnor hade fått leva om kvinnor hade haft samma tillgång till vård, mat och fysisk trygghet som män. 100 miljoner! Det är en makaber siffra. Det här kriget talar vi sällan om – att hålla tillbaka halva mänskligheten är det största resursslöseriet som världen över huvud taget ägnar sig åt. Det är i kraftfull samverkan med andra progressiva krafter om hur vi skall tackla alla dessa frågor, som jag vill placera svensk socialdemokrati. Samtidigt ser vi hur det globala välståndet ökar. Aldrig någonsin tidigare har så många människor fått det så mycket bättre under så kort tid som under de gångna tjugo åren. Vi kan än så länge bara ana konturerna av denna förändring: Länder håller på att byta plats med varandra. Botswana är rikare än Bulgarien. Om några år kommer världens största ekonomier vara Kina, USA, Indien, Brasilien, Japan, Mexico, Indonesien, Ryssland – först därefter Tyskland, Storbritannien och Frankrike. Styrkeförhållandena mellan Nord och Syd ändras till Syds förmån. Den geopolitiska kartan håller på att ritas om. Samtidigt frikopplar sig de finansiella marknaderna från den reala ekonomin och blir en flygande holländare i cyberspace där banker och finansiella institutioner tjänar enorma pengar på att flytta pengar med ljusets hastighet. Därför måste det upprepas att en fungerande marknadsekonomi kräver kloka politiska åtgärder. I vårt partiprogram återfinns i några få meningar socialdemokratins syn på hela finanskrisen – långt innan någon ens kände till ordet finanskris: ”Marknaden behövs för den effektiva produktion som skapar och återskapar resurserna för välfärden. Kapitalism och marknadsekonomiska hållas i sär. Marknadsekonomi är ett distributionssystem, där varor och tjänster byter ägare med pengar som bytesvärde. Kapitalism är ett maktsystem med förräntningen av kapital som överordnad norm.” Det nya efter finanskrisen är att fler inser detsamma: ”We are all socialists”, som tidskriften Newsweek pryddes sitt omslag med i februari 2009. För det var ju just detta som världen drabbades av – när förräntningen av kapital blev den överordnade normen krackelerade den globala ekonomiska utvecklingen. De billiga krediterna till fattiga amerikanska hushåll, som byggde på hög risk, som kunde ge höga vinster till bankerna – sköts ut i det

globala blodomloppet som virusbomber. De kreverade långt från avskjutningsplatsen på Wall Street i New York. Och som vanliga krig drabbas de oskyldiga mest. Så ser en socialdemokratisk analys av finanskrisen ut. Vi är för marknadsekonomin, men emot en kapitalism med förräntningen av kapital som överordnad norm. Till alla ni som först nu har insett att finanssektorn måste regleras bättre: Välkomna in i insiktens varma rum! Välkommen till detta socialdemokratiska tänkande. Partivänner, Det är också sant att demokratin har avgått med segern på nationalstatlig nivå de senaste tjugo åren. Men någon global demokratisk regim som i globaliseringens tidevarv kan hantera globala problem finns inte i sikte. FN ser ut som världen såg ut 1945. Och även den nationalstatliga nivån har problem – med bristande tilltro mellan väljare och valda. Populism – till höger och vänster – växer. Under parollen ”Vi är emot eftersom vi inte hänger med” samlas allt fler människor. Mot den bakgrunden är jag försiktigt optimistisk om EU:s framtid. Det finns en grundläggande europeisk solidaritet som rätt använd kan vara en viktig progressiv kraft. EU beskrivs just nu som ett samarbete i kris. Men EU är ett samarbete som alltid har formats genom kriser. Det fördjupade europeiska samarbetet har mödosamt tecknats ned i fördrag som har döpts efter olika städer. Senaste exemplet är Lissabon – som när mitt politiska intresse började vakna – var huvudstad i en hårdför militärdiktatur. Det är lätt att glömma efterkrigstidens historiska framsteg. Men när Europas socialdemokrater och progressiva inte orkar definiera EU-projektet, så vet vi av erfarenhet att högern och marknadskrafterna gör det åt oss. Därför kan visionen om ett socialt Europa idag kännas avlägsen. Men bara för några år sedan kunde vi alla följa vad som hände när en myriad av människor bestämmer sig för att förändra samhället gemensamt. ”Yes We Can” var Barack Obamas paroll. Inte Yes I can eller Yes you Can. Det handlade om att vi kan – tillsammans. Endast så är samhällsförändring möjlig. Kanske är den amerikanska drömmen extra romantiserad av oss smålänningar. Gårdarna som fick säljas. Karl-Oskar och Kristina från Duvemåla som tog med sig ett astrakanfrö och sökte lyckan i Amerika. Ett land där en fattig arbetarklasskille från Tupelo i Mississippi på sitt sätt blev hela världens kung. Men den amerikanska drömmen om alla människors möjligheter, den sociala rörligheten blev större och mer konkret i socialdemokratins Sverige än någonsin i USA. Den gemenskap som finns över Atlanten har fått ny kraft i och med Obamas valseger. Det välkomnar jag. För mig är banden över Atlanten viktiga. Amerikansk utrikespolitik är en alltid närvarande Atlantgångare, men det finns anledning att välkomna och omfamna den kursändring som kan anas. Vi ser det i nedrustningsfrågan, i inställningen till Mellanöstern och den muslimska

världen, vi ser det i förbudet mot tortyr. Den transatlantiska länken, byggd på ömsesidig respekt är viktig för den övergripande säkerhetspolitiska utvecklingen på båda sidor av Atlanten. För att vara relevant och spännande måste socialdemokratin förstå den nya världen. Vår uppgift är inte att gå till storms mot gårdagens oförrätter, utan ta strid mot dagens orättvisor. Det handlar om frihet från alla former av förtryck! Alla folks frihet – hela världens fred.

Partivänner, Jag vill sluta där jag började. Jag vill sluta cirkeln. När arbetarrörelsen var ung ville August Palm – som för 130 år sedan tog socialdemokratin till Sverige – avskaffa den arbetsfria inkomsten. Ingen skulle få tjäna pengar på andras arbete, vare sig genom ränta eller profit. Detta i dag orealistiska krav omvandlades till den moderna idén att vissa saker ska skötas utan ekonomisk vinst som främsta drivkraft. Samhället ska sätta gränser för vad som ska vara en medborgerlig rättighet. Vissa saker görs inte av vinstintresse. Vissa relationer upprätthålls inte för att någon tjänar på det utan för att du är människa, för att jag är människa, för att vi tillsammans är ett samhälle. Vissa saker är helt enkelt inte mätbara i ekonomiska termer och ska inte stå till salu, inte bjudas ut, inte fördelas efter köpkraft, utan vara en del av en modern allemansrätt, av allas lika rätt. Vår gemensamma tillvaro blir så mycket bättre då. I ett tal från den 5 februari 1986 formulerade Olof Palme det så här, och lyssna nu, för det här politik när den är som störst, vackrast och viktigast: ”Det vi vill ha är ett samhälle med trygga människor som orkar dela med sig av det goda till varandra. Det hårda egoistiska samhället som är svaret på högerns frågor skapar otrygga människor som vänder taggarna mot varandra i sin ensamma oro över att bli en av de många förlorarna i vinnarnas paradiset. Vi dras mot det ljusa och goda. Tid och ork frigörs att upptäcka andra människor, att bygga upp ett positivt beroende av varandra i form av kamratskap, omtanke och samarbete. Trygga och befriade från rädslans och orons förlamning kan vi låta livslusten växa och sprida sig inom oss och från människa till människa. ”Vänner, kamrater; uppgiften är då som nu; social demokrati. Varken mer eller mindre. Otåliga går vi nu framåt, mot nya djärva mål. Tack!

Taggar

2010-tal, 2011, Installationstal, Man, Politiska tal, Socialdemokraterna

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/hakan-juholt-installationstal-pa-socialdemokraternas-extrakongress-2011>